

**Latviešu valoda un literatūra mazākumtautību izglītības programmās.
Mācību priekšmeta standarts 1.-9.klasei**

I. Vispārīgais jautājums

1. Šajā standartā ir integrētas prasības latviešu valodas un literatūras apguvei. Mācību saturs ir saskaņots un saistāms ar mācību priekšmeta standartā "Literatūra" izvirzīto mērķi, uzdevumiem, obligāto saturu un pamatprasībām mācību priekšmeta apguvei.

II. Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

2. Mācību priekšmeta "Latviešu valoda un literatūra" mērķis ir attīstīt izglītojamā kompetenci latviešu valodā, lai veicinātu viņa integrāciju Latvijas sabiedrībā un veidotu pamatu izglītības ieguvei.

3. Mācību priekšmeta "Latviešu valoda un literatūra" uzdevums ir radīt izglītojamam iespēju:

3.1. apgūt prasmes izmantot latviešu valodu dažādiem saziņas mērķiem;

3.2. veidot izpratni par latviešu valodas sistēmu, lai nodrošinātu jēgpilnus, precīzus un pareizus izteikumus runā un rakstos;

3.3. apgūt zināšanas, veidot izpratni un attīstīt interesi par latviešu literatūru un kultūru citu tautu kultūru kontekstā, lai veicinātu saziņu un sadarbību Latvijas kultūrvidē;

3.4. attīstīt izpratni par valodas apguves daudzveidīgajām iespējām, lai spētu patstāvīgi pilnveidot savas valodas prasmes un lietot valodu citu mācību priekšmetu apguvē.

III. Mācību priekšmeta obligātais saturs

4. Komunikatīvā kompetence:

4.1. klausīšanās un lasīšana:

4.1.1. lasītprasme;

4.1.2. teksta uztvere un interpretēšana;

4.1.3. saziņas mērķim atbilstošu klausīšanās un lasīšanas stratēģiju apguve un izvēle;

4.2. runāšana un sazināšanās:

4.2.1. valodas funkcijas saziņas nodrošināšanai - nosaukšana, kontaktu veidošana, informācijas apmaiņa, instruēšana, attieksmju un emociju izteikšana, iztēle;

4.2.2. leksika ikdienas un mācību situācijās; vispārīgie jēdzieni un to izteikšanas līdzekļi; teksta plānošana un strukturēšana; saziņas stratēģiju apguve;

4.3. rakstīšana:

4.3.1. rakstītprasme;

4.3.2. teksta plānošana un loģiska strukturēšana atbilstoši valodas tradīcijām un prasībām.

5. Valodas kompetence:

5.1. fonoloģija:

5.1.1. latviešu valodas skaņu un skaņu savienojumu skaidra un dabiska izruna;

- 5.1.2. uzsvara, loģisko paužu un intonāciju ievērošana runā;
- 5.2. leksika un semantika:
 - 5.2.1. vārdu krājums saziņas nodrošināšanai;
 - 5.2.2. situācijai atbilstoša valodas stila un valodas izteiksmes līdzekļu lietojums;
 - 5.2.3. svarīgāko valodniecības terminu un jēdzienu izpratne;
- 5.3. gramatika:
 - 5.3.1. zināšanu par valodas uzbūvi, struktūru un funkcionēšanas īpatnībām izmantošana praktiskā valodas lietojumā;
 - 5.3.2. gramatikas likumību izpratne, lai nodrošinātu valodas pareizību.
- 6. Sociokultūras kompetence:**
 - 6.1. izpratne par kultūras parādībām Latvijā un starpkultūru dialogs:
 - 6.1.1. ikdienas dzīve, dzīves apstākļi, starppersonu attiecības, vērtības, pārlicības un attieksmes, sociālās paražas, rituāli, valsts svētki, Latvijas kultūrvide, tradīcijas un sociālās pārmaiņas;
 - 6.1.2. kultūras tradīciju un sabiedrībā pieņemto normu ievērošana saziņā;
 - 6.1.3. starpkultūru dialoga izpratne un prasmes;
 - 6.2. literatūras apguve:
 - 6.2.1. literatūra - kultūras sastāvdaļa;
 - 6.2.2. literārā darba uztvere un radošā darbība;
 - 6.2.3. literatūra - vārda māksla. Literatūras žanri (folkloras žanri, literārā pasaka, pasaku luga, stāsts, novele, dzeja);
 - 6.3. sadarbības prasmes.
- 7. Atbilstoši vecumposma interesēm un vajadzībām komunikatīvā, valodas un sociokultūras kompetence integrēti, pakāpeniski un secīgi tiek veidota šādos tematiskos lokos:
 - 7.1. es, citi, ikdiena un savstarpējās attiecības;
 - 7.2. es, citi, brīvais laiks, veselīgs dzīvesveids;
 - 7.3. es, citi, apkārtējā pasaule un savstarpējā mijiedarbība;
 - 7.4. es, citi, zinātne, tehnika un informācijas ieguves avoti;
 - 7.5. es, citi, skola un izglītība;
 - 7.6. es, citi un kultūras dzīve.

IV. Pamatprasības mācību priekšmeta apguvei, beidzot 3.klasi

- 8. Komunikatīvā kompetence. Izglītojamais:
 - 8.1. sadzīves un mācību situācijās uztver un saprot savām vajadzībām un interesēm atbilstīgu, dabiskā tempā runātu tekstu;
 - 8.2. dabiskā tempā runātā tekstā saklausā sev nepieciešamo informāciju;
 - 8.3. nosaka runātāja attieksmi (jautājumu, lūgumu, pavēli);

- 8.4. lasa savām vajadzībām un interesēm atbilstīgus informatīvus un literārus tekstus;
- 8.5. atbilstoši mācību uzdevumam tekstā atrod nepieciešamo informāciju;
- 8.6. nosaka tekstā galvenos varoņus, darbības vietu un apstākļus;
- 8.7. atstāsta vienkāršu sižetu;
- 8.8. stāsta par redzēto, dzirdēto un lasīto, par attēliem un ilustrācijām;
- 8.9. izsaka savas vajadzības ikdienas situācijās;
- 8.10. izsaka savas domas par literārā darba tēliem, tematu, darbības norises vietu un laiku;
- 8.11. iesaistās un piedalās sarunās vienkāršās saziņas situācijās;
- 8.12. prot veidot jautājumus un atbildes informācijas apmaiņā;
- 8.13. raksta vārdus, frāzes un vienkāršus teikumus par sev tuvām un zināmām tēmām;
- 8.14. rakstos sniedz ikdienā nepieciešamo informāciju par sevi;
- 8.15. pieraksta sev nepieciešamo informāciju;
- 8.16. raksta vienkāršus lietišķos rakstus;
- 8.17. raksta īsu tekstu par apgūtajām tēmām, situācijām un izlasītajiem literārajiem darbiem.
9. Valodas kompetence. Izglītojamais:
 - 9.1. zina un lieto rakstībā visus latviešu valodas alfabēta burtus;
 - 9.2. izprot atbilstes starp skaņām un burtiem;
 - 9.3. ir nepieciešamais vārdu krājums, lai lietotu valodu ikdienas saziņas situācijās un mācīto tēmu ietvaros;
 - 9.4. teikuma beigās lieto saturam atbilstošu pieturzīmi.
10. Sociokultūras kompetence. Izglītojamais:
 - 10.1. saskata savā tuvākajā apkārtnē un sabiedrībā pastāvošo kultūru un valodu daudzveidību;
 - 10.2. zina raksturīgākos latviešu tautas svētkus un tradīcijas;
 - 10.3. lieto biežāk sastopamās pieklājības frāzes;
 - 10.4. klausās un lasa vēstītājfolkloru (pasakas, teikas, anekdotes);
 - 10.5. lasa mūsdienu latviešu autoru neliela apjoma darbus vai to fragmentus. Savu radošo darbību saista ar lasīto;
 - 10.6. uzklausa citus un cenšas saprast teikto;
 - 10.7. iesaistās valodas apguves uzdevumu veikšanā grupā.
11. Izglītojamā attieksmes raksturo šī pielikuma 8.9., 8.10., 8.17., 10.6. un 10.7.apakšpunktā minētās prasības.

V. Pamatprasības mācību priekšmeta apguvei, beidzot 6.klasi

12. Komunikatīvā kompetence. Izglītojamais:
 - 12.1. uztver un saprot savām zināšanām, prasmēm un pieredzei atbilstīgu, dabiskā tempā runātu monologu un dialogu;

- 12.2. saprot informāciju, kas attiecas uz tuvāko apkārtni, sociālo vidi un kultūru;
 - 12.3. klausoties tekstu, iegūst un sistematizē nepieciešamo informāciju;
 - 12.4. lasa un saprot savām vajadzībām un interesēm atbilstīgus, tematiski dažādus daiļliteratūras, publicistikas, populārzinātniskus tekstus, noteikumus un instrukcijas;
 - 12.5. atrod sev nozīmīgu un specifisku informāciju daiļliteratūrā, publicistikā un uzziņu literatūrā;
 - 12.6. nosaka teksta tematiku un galveno domu, raksturo sižeta attīstību un tēlus;
 - 12.7. atstāsta sižetu, paplašina un pārveido tekstu;
 - 12.8. loģiski un secīgi stāsta par sev zināmām tēmām;
 - 12.9. izsaka savas vajadzības, jūtas, domas, viedokli, secinājumus un vērtējumu;
 - 12.10. izsaka un pamato savas domas par literārā darba virsrakstu, tematu, tēliem, darbības norises vietu un laiku;
 - 12.11. iesaistās, uzsāk, uztur un loģiski pabeidz sarunu;
 - 12.12. iegūst un sniedz informāciju par sev nozīmīgām tēmām;
 - 12.13. iesaistās pārrunās par citu mācību priekšmetu tēmām;
 - 12.14. raksta saistītu tekstu par sev tuvām un zināmām tēmām;
 - 12.15. raksta par pieredzēto, lasīto un dzirdēto, izsakot savas domas un attieksmi;
 - 12.16. pieraksta informāciju atbilstoši mācību uzdevumam;
 - 12.17. raksta lietišķos rakstus personiskiem mērķiem;
 - 12.18. saista frāzes un teikumus, ievērojot teksta veidošanas principus;
 - 12.19. raksta radošus darbus par apgūtajām tēmām un izlasītajiem literārajiem darbiem.
13. Valodas kompetence. Izglītojama:
- 13.1. saprotami izrunā visas latviešu valodas skaņas un skaņu savienojumus;
 - 13.2. runā ievēro pareizu uzsvāru, loģiskās pauzes un intonāciju;
 - 13.3. ievēro un izmanto svarīgākās un praksē nepieciešamās pareizrūnas normas;
 - 13.4. izprot un ievēro vārdu izrunas un rakstības atšķirības;
 - 13.5. ir pietiekams vārdu krājums, lai lietotu valodu sev nozīmīgās mācību un saziņas situācijās;
 - 13.6. zina un izmanto galvenos vārddarināšanas paņēmienus;
 - 13.7. lieto mācītos gramatikas modeļus saprotamu izteikumu veidošanai;
 - 13.8. saskaņo vārdus teikumā un izprot teikuma veidošanas principus;
 - 13.9. vienkāršā teikumā lieto pieturzīmes atbilstoši izteikuma mērķim.
14. Sociokultūras kompetence. Izglītojama:
- 14.1. zina nozīmīgākās latviešu tautas kultūras vērtības un tradīcijas;
 - 14.2. saskata latviešu kultūras iezīmes ikdienas dzīvē un savstarpējās attiecībās;
 - 14.3. saziņā mācās ievērot runas un rakstu kultūras prasības;
 - 14.4. izprot latviešu valodas nozīmi Latvijas kultūrā;

- 14.5. lasa un analizē pasakas, teikas un anekdotes, salīdzina kopīgo un atšķirīgo dažādu tautu folklorā;
- 14.6. lasa mūsdienu latviešu autoru darbus vai to fragmentus, izsaka savas domas, emocijas un attieksmi, saista lasīto ar savu dzīves pieredzi un pārdzīvoto;
- 14.7. izrāda interesi par sarunas tematu un partneriem;
- 14.8. sadarbojoties attīsta prasmi lietot valodu saziņā un izziņā.
15. Izglītojamā attieksmes raksturo šī pielikuma 12.6., 12.9., 12.10., 14.7. un 14.8.apakšpunktā minētās prasības.

VI. Pamatprasības mācību priekšmeta apguvei, beidzot 9.klasi

16. Komunikatīvā kompetence. Izglītojamais:
 - 16.1. uztver un saprot savām zināšanām un pieredzei atbilstīgu dažādu tekstu dažādās situācijās;
 - 16.2. saprot un izmanto dzirdēto informāciju dažādiem mērķiem;
 - 16.3. atbilstoši mērķim uztver un saprot tekstu kopumā, detalizēti vai kritiski;
 - 16.4. lasa un saprot dažāda apjoma, tematikas un žanru daiļliteratūras, publicistikas, populārzinātniskus, lietišķos un sarunvalodas tekstus, instrukcijas, nosacījumus un brīdinājumus;
 - 16.5. caurskata tekstus, atrod tekstā nepieciešamo informāciju un svarīgākās detaļas; lasa tekstu detalizēti; analizē, secina; izvērtē un izmanto lasīto informāciju dažādiem mērķiem;
 - 16.6. raksturo dažādu žanru tekstu kompozīciju (sižets, tēlu sistēma);
 - 16.7. veido stāstījumu par redzēto, dzirdēto un lasīto, ievērojot sižeta loģisku secību;
 - 16.8. izsaka emocijas, viedokli, vērtējumu un secinājumus par lasīto, redzēto un dzirdēto;
 - 16.9. izmanto valodas līdzekļus atbilstoši runas situācijai un mērķim;
 - 16.10. izsaka viedokli par literāru darbu, balstoties uz dzimtajā valodā apgūtajām zināšanām par daiļdarba analīzi;
 - 16.11. pārrunās un diskusijās argumentēti izsaka savu viedokli, iesaistās problēmu risināšanā;
 - 16.12. dialogā ievēro loģisku struktūru atbilstoši saziņas mērķim;
 - 16.13. diskutē par izlasītajiem literārajiem darbiem, to saturu, tēliem un problemātiku;
 - 16.14. raksta plānveidīgu tekstu par dažādiem tematiem;
 - 16.15. izmanto rakstīšanu dažādiem saziņas mērķiem;
 - 16.16. sistematizē un pieraksta iegūto informāciju;
 - 16.17. sniedz lietišķu informāciju atbilstoši saziņas mērķim un stila nosacījumiem;
 - 16.18. ievēro savā darbā rakstīšanas procesa posmus;
 - 16.19. raksta radošus darbus par lasītajiem literārajiem darbiem.
17. Valodas kompetence. Izglītojamais:
 - 17.1. ir sistematizēts vārdu krājums, lai precīzi izteiktu savas domas un īstenotu sev nozīmīgus saziņas uzdevumus;
 - 17.2. nosaka vārdu piederību vārdšķīrai, zina vārda gramatiskās formas un pareizi tās lieto;

- 17.3. pieraksta un saprot biežāk lietojamo vārdu saīsinājumus;
- 17.4. valodā izmanto dažādas gramatiskās konstrukcijas atbilstoši komunikatīvajam mērķim un situācijai;
- 17.5. izprot un ievēro gramatikas likumības atbilstoši saziņas vajadzībām, nepieļaujot sistemātiskas kļūdas;
- 17.6. izmanto lingvistiskās zināšanas teksta sapratnei un saziņai;
- 17.7. standartkonstrukcijās lieto pieturzīmes atbilstoši latviešu valodas gramatikas normām;
- 17.8. ievēro valodas normas runā un rakstos.
18. Sociokultūras kompetence. Izglītojamais:
 - 18.1. saskata kopīgo un atšķirīgo latviešu un cittautu kultūrā;
 - 18.2. saskata latviešu kultūras vērtības, pārliecības un attieksmes daudz kultūru dialogā;
 - 18.3. lieto valodu atbilstoši sabiedrībā pieņemtajām normām;
 - 18.4. izprot latviešu valodas nozīmi mūsdienu daudz kultūru sabiedrībā;
 - 18.5. saskata folkloras motīvu un tēlu izmantojumu literārajos darbos;
 - 18.6. lasa un analizē mūsdienu latviešu un cittautu autoru darbus latviešu valodā; prot saskatīt literārajā tekstā atainotā laika vērtības, problēmas un attieksmes;
 - 18.7. mācās saprasties daudz kultūru sabiedrībā;
 - 18.8. sadarbojoties pilnveido savas latviešu valodas zināšanas un prasmes.
19. Izglītojamā attieksmes raksturo šī pielikuma 16.8., 16.10., 18.7. un 18.8. apakšpunktā minētās prasības.

Izglītības un zinātnes ministre Ina Druvieta